

Persis Bekkering

Een heldenleven

2018 Prometheus Amsterdam

Pour mon double

Adrian

Motto

Wie niet lief heeft wordt gezien

Wie niet lief heeft wordt gezien

Herhaal de gedachte elke dag

Wie niet lief heeft wordt gezien

Lucebert

*

Als een warme zandstorm verspreidde de muziek zich door het hotel. Vioolmuziek, maar niet van het kaliber *Schindler's List*. Hij kroop uit ventilatieschachten, schalde door goudgeel verlichte gangen, kletterde neer op het gretig geleidend marmer – een onzalig idee om hotelgangen met marmer te beleggen – en schoof onder de goedkoop gefabriceerde deuren door. Dekbedden waren er in deze tijd van het jaar niet om je hoofd onder te begraven, alleen dunne witte lakens.

De beroering kwam traag op gang, alsof iedereen eerst met beide handen zijn opengezakte mond weer in het gareel moest krijgen. Hotelgasten openden de deuren, lieten ze luid in het slot knallen, zeiden elkaar gedag en liepen gezamenlijk op de muziek af. Sommige stemmen klonken aanvankelijk geërgerd: ‘Ik dacht een goed hotel te hebben gevonden en geen dieren-tuin’ – althans, dat maakte ik op uit het verontwaardigde Italiaans, maar het afkeurende gemompel steeg langzaam in toonhoogte, of verstomde midden in een zin.

Ik stond achter een van die flutdeuren mijn strijkstok te harsen, de opstuivende deeltjes hars schitterden in het zonlicht. Iemand in het gebouw heeft een plaat op vol volume opgezet, was mijn eerste gedachte. Vast iemand uit het orkest, want het was de muziek die wij deze week op het programma hadden staan. Het duurde een seconde, een deur die in het slot viel, voor ik me realiseerde dat zo’n opname niet bestond. Wat ik hoorde was ontdaan van alle muzikale lijnen behalve

die sletterige viool, de solo uit *Ein Heldenleben* van Richard Strauss. De partij stond ook op mijn lessenaar, de randen van het papier opgezet en gerafeld.

Ik twijfelde met een blik omlaag even over mijn broek en slippers – ik droeg toen nog van die afzichtelijke korte broeken waaraan je een Hollander in het buitenland herkent –, vroeg me af of de tenen van een concertmeester ooit eerder in het openbaar waren vertoond, kon geen besluit nemen, en ondertussen was ik de gang in gelopen.

Ik keek recht in mijn eigen spiegelbeeld, gevat in geluid. Dit was mijn solo. Ik woonde er al weken in, eigenlijk al jaren; *Ein Heldenleben* is een echte orkestklassieker. Elke stap naar de bron was een stap in mijn persoonlijke geschiedenis, terug in de tijd langs alle keren dat ik dit stuk had gespeeld, van concertmeester naar plaatsvervanger naar overspannen conservatoriumstudent. Zo'n afbeelding van de evolutie van de mens, steeds krommer en kleiner.

Mijn eigen viool, die ik kennelijk had meegenomen, floot mee in verrukte boventonen. Ongelovig keek ik mijn instrument aan. De beste violisten krijgen de kleine, snelle nootjes nog niet zuiver, tenminste niet allemaal, maar bij deze violist waren ze stuk voor stuk raak. Ik deed mijn best mijn slippers geluidloos op te tillen. In de hoek van de gang, net voorbij het trapgat, stond een grote ventilator die mijn steile, brave haar liet zwaaien.

Bij de balustrade aangekomen zag ik hem staan. Hij stond in de lobby te spelen, een zaal van groenig marmer, een oneindig weerkaatsende klankbak. Waarom alles in dit hotel erop gemaakt was geluid te versterken in plaats van te dempen begreep ik niet; wat mij betreft hoorden hotels overal tapijt te hebben, zoals de slaapkamers van oude mensen. Even stelde ik me voor dat ik me in de buik van zijn instrument bevond.

Ik wist meteen wie hij was, hoewel ik hem nooit eerder had gezien. Hij leek niet op mij. We speelden beiden viool en daar hield de gelijkenis ook wel mee op. Laat ik het maar beschrijven zoals het was, al heb ik de neiging de glitters eraf te wrijven. Glitters zijn hardnekkig, ze verzamelen zich in de voegen of verdwijnen onder in de kast om van daaruit weer op je kleding te kruipen, en zelfs weken later vind je ze nog op je voorhoofd of verschijnen ze tussen de hagelslag. Laat ze maar over je heen komen, ze bestaan niet voor niets.

Het was vooral de reactie van de wereld om hem heen. Dat ritselen, alsof hij Michael Jackson was. Zoiets valt een violist nooit ten deel, niemand in de klassieke muziek behalve zangers, daar deden we het niet voor. Zelf ben ik totaal ongevoelig voor dit soort afgoderij. Maar nu zelfs mijn viool begon te fluiten was ik de chagrijn op een verrassingsfeest.

De krullerige trappen aan weerszijden van de balustrade boven de hal zaten vol. Stelletjes leunden tegen elkaar aan en hielden hun telefoon in de lucht, overal dat blauwige schijnsel op de gezichten. Obers zetten geruisloos de gebruikte glazen van het dienblad op de bar. Buiten zoemde de stad in die typische klankkleur die alle steden inwisselbaar maakt, maar alleen als iemand de ingangdeuren opende. Een avondzon scheen met een geëxalteerd violet licht; het was dat zomerse uurtje dat de wereld er zo verrukkelijk doet uitzien dat je de straat nog zou willen likken.

Ik gleeed door de zaal, door de klapdeuren naar buiten, viel in partikels uiteen in deze aan zijn lot overgelaten stad, vond mezelf weer terug boven aan de trap. Mijn gehoor greep steeds mis. Klanken stroomden rimpelloos zijn lichaam uit, niets maakte het weerbarstig. De muziek kwam recht vanuit zijn middenrif, stelde ik me voor, en straalde niet gehinderd door spieren en huidlagen naar buiten, als was zijn lichaam

van licht carbon. Hij bewoog nauwelijks, alleen met zijn armen. De rest van zijn lichaam stond stokstijf, maar niet op de van angst versteende manier, de muziek leek niets met hem te doen.

In de cesuren, voordat hij zijn stok bij de slof op de snaar zette, ademde hij luidruchtig en diep uit. Een gewoonte die ik alleen kende van de yoga van mijn vrouw en van cellisten, met hun buikige instrument dat het dichtst bij de menselijke stem komt. Zijn viool leek ervan te groeien. Het zwaaiende gebaar van de slof naar de kam was adembenemend nauwkeurig, alsof hij een broos antiek poppetje wilde aanraken. Wanneer hij vibreerde zwaaide zijn hele onderarm overdreven mee, misschien om toch nog warmte aan de muziek mee te geven.

Hij was een man van ongeveer dezelfde leeftijd als ik, met blonde lokken die als een hangplant in zijn gezicht vielen. Hij droeg een interessant artistiek pak van soepele witte stof. Niet het type dat je op blauw-witte badslippers zou aantreffen. Toen hij in een opmaat even opkeek kruisten onze blikken. Zijn ogen gleden zonder aan de mijne te blijven haken weer door, en plots voelde ik me verslagen. Ik keek naar mijn hand op de reling, de knokkels waren wit uitgeslagen. Mijn benen bereidden de terugtocht voor, maar iedereen bleef zitten – zelfs voor de nieuwkomers werd niet doorgeschoven, waardoor ze wiebelend over de menigte heen moesten klimmen –, dus ik bleef staan, sloot mijn ogen en concentreerde me op wat ik hoorde. Muziek is belangrijker dan het ego, zeg ik altijd maar, muziek overstijgt de kleinmenselijkheid, muziek was er eerder dan taal. Voorzichtig liet ik de reling los en nam mijn viool onder mijn arm. Met mijn strijkstok veegde ik een denkbeeldige haar uit mijn gezicht.

Ik had nog nooit iemand zo vlekkeloos horen spelen, of het moest op moderne cd-opnames zijn, waarin elke onzuiverheid

wordt weggepoetst. Dat was de mode tegenwoordig. Voor zo-
ver cd's überhaupt nog in de mode zijn. Als ik hier even een
onbehoorlijke gedachte mag delen: zo had ik me altijd voor-
gesteld dat Chinezen vioolspeelden. Perfect getraind, maar
zonder moed – een ander soort moed, bedoel ik, want hij had
wel de moed een half hotel te verzamelen alsof het brandalarm
was afgegaan. Spelen zonder de bodem te laten zien, zo iets was
het. Zonder verleden, zonder aangekoekte resten, eeuwig nu,
eeuwig zonde.

Applaus doorbrak de stilte, korter dan ik had verwacht.
De stemming klaarde ineens op, alsof iedereen weer durfde
te ademen (een vergelijking die natuurlijk onzin is, want er
lag niemand buiten westen op de trap. Het zal de energie zijn
geweest die weer begon uit te waaiëren, na even op één punt
geconcentreerd te zijn). De violist boog lichtjes voorover met
een bescheiden glimlach, en liep zonder de hongerige mensen
te belonen onder de balustrade door, waar hij uit mijn zicht
verdween. De hotelmuziek, die kennelijk al die tijd op de ach-
tergrond had doorgejengeld, werd weer hoorbaar. 'The Grea-
test Discovery', Elton John, stelde ik tot mijn eigen verbazing
vast. Hield mijn moeder van.

Mijn collega's vermijdend (een van mijn specialiteiten) liep
ik naar mijn kamer. Ik baalde dat ik alleen dunne witte lakens
op mijn bed had liggen. Ik had een sterk vermoeden waarom
hij hier was, in hetzelfde Romeinse hotel als mijn orkest, met
dezelfde muziek op de lessenaar als ik. Igor Goldschmeding.
Of misschien beweer ik dit alleen maar achteraf. Misschien
was ik in die tijd echt een ontroerende sukkel.

Terwijl ik steeds een traptrede oversloeg, besloot ik dat als
mijn linkervoet als laatste boven was, ik me erop mocht ver-
heugen. Rechts betekende ellende. Links won, maar de laatste
paar treden raakte ik allemaal aan, dus helemaal betrouwbaar
was de uitslag niet.

*

Ergens in die Italiaanse week vertelde Igor me dat hij niet in staat was om verliefd te worden. Het was het eerste wat ik min of meer als slechte eigenschap kon beschouwen, maar dat deed ik toen niet. Het leek hem fantastisch, die obsessie voor één iemand, niet kunnen eten, de hele dag afwezig uit het raam staren, kinderachtige knutselwerkjes maken voor je geliefde, maar hij kon het niet.

Eén keer was hij in de buurt gekomen van het grote gevoel. Zeven jaar geleden.

Hij was helemaal bezeten geweest van een ‘chick’, zoals hij alle meisjes noemde. Ze was kunstenares (ik heb hem ook later nooit over een *front end developer* gehoord, een accountmanager of een verpleegkundige, noch heeft hij mij ooit aan iemand met een normale baan voorgesteld, waardoor ik soms het idee had dat hij zich in een andere werkelijkheid bevond), en hij had alles voor haar gedaan om haar te veroveren.

‘Alles en meer.’

Ze praatten nachtenlang over schilderkunst en muziek (de chick hield van de Belgische schilder Knopf, of Knopff, ik weet de juiste spelling nooit) en of je die twee uitingsvormen wel samen onder de noemer ‘kunst’ mocht scharen, waarbij hij haar strategische hoeveelheden wijn inschonk en zelf op de juiste momenten alcoholvrij bleef. Hij nam haar mee naar concerten van bevriende musici, stelde haar daar aan iedereen voor. Hij had met haar bijzonder afstandelijke, uit Japan

geëmigreerde moeder dubbele ristretto's gedronken (hij zei: *ristretti*), om informatie te ontfutselen over de verborgen verlangens en nooit uitgevoerde kinderdromen van deze chick, maar was uiteindelijk meer tijd kwijt aan het weerstaan van 's moeders avances.

Ook had hij voor het meisje gekookt, en dat was zijn belangrijkste troef, want hij maakte maaltijden waarbij je zo'n intense smaakbeleving onderging dat je dacht dat je nooit meer iets anders kon waarderen. Zeggen ze. En zegt hij zelf. Ik was toen zo iemand die liever huiskerkjam at dan zelfgemaakte.

Technisch was hij niet zozeer een briljante kok – hier deed hij voor hoe koks een bos koriander zouden versnipperen, waarbij hij het geluid van een kettingzaag imiteerde –, hij was vooral een uitstekende proever. Smaken waren altijd in balans, de texturen fenomenaal.

Het meisje had een problematische relatie met eten en raakte nauwelijks iets aan van de op Chinees porselein geserveerde overredingspoging. Die beheersing betrachtte ze ook op andere gebieden. 'Volgende keer beter,' zei ze een keer in zijn oor toen hij haar appartement verliet. Ze keek hem niet na op de trap.

Volgende keer beter. Alsof het een orakelspreuk was die door hem ontsloten moest worden, een *gnothi seauton*. Hij had een lijst opgesteld met mogelijke interpretaties van deze bezwering en hij kende er nog een paar uit zijn hoofd:

- 1 Bij een volgende vrouw gaat het je vast lukken.
- 2 Bij de volgende afspraak geef ik me aan je over.
- 3 Je doet niet genoeg je best.
- 4 Ik zie je als een broertje en niet als geliefde.
- 5 Ik weet niet hoe ik anders moet uitdrukken dat ik geen interesse heb.

Optie nummer drie leek hem het meest reëel, dat was eigenlijk de kern van alle andere verklaringen. Alle kritiek in het leven was daartoe te reduceren. Wekenlang stelde hij dan ook in het teken van het veroveren van de chick. Hij was zo vastbesloten haar deugdelijke vriendschapszin om te buigen naar erotische overgave dat hij uit het oog verloor waarom hij haar wilde. Ze werd een target, een project in een witte snelhechter dat beschuldigend op zijn bureau bleef liggen. Zijn Russische vioolleraar had hij tot razernij gedreven omdat hij niet geconcentreerd genoeg was geweest tijdens de kostbare lessen. En voor het eerst in zijn leven kreeg hij een schnabbel niet, omdat de voorkeur naar een ander uitging, iemand die zijn kop erbij hield.

Geen beter middel om Igor tot inzicht te dwingen. Hij gedroeg zich alsof hij nog één voetbalplaatje nodig had om een compleet album te hebben. Geen zuiver motief, vond hij, zonde van de tijd vooral, en van de ene op de andere dag pakte hij zijn viool weer op, en zijn overige obsessies.

Ze was gewoon heel mooi, dat was alles, redeneerde hij later, toen zijn ego was uitgedeukt en overgespoten. Met zijn lange vingers tekende hij haar in de lucht boven het marmeren tafeltje tussen ons in. Gladde, dunne ledematen. Een onwaarschijnlijk gave huid, zo zacht dat iedere aanraking tintelde onder zijn vingers en hem haast extatisch maakte. Niets aan haar lichaam verstoorde zijn blik, geen puistje op haar kont. Zo zei hij dat, of ik heb het erbij verzonnen, want hij had haar kont dus nooit gezien.

Het verhaal heb ik onthouden, maar de waarschuwing die ik erin had moeten zien drong niet tot me door. Een patroon zie je pas als het zich herhaalt.

Igor kreeg gewoonlijk alles, dat wist ik al voor ik hem had ontmoet. Iedereen wist dat al voor ze hem hadden ontmoet.

Het lag niet aan zijn uiterlijk, hij was geen Tazio of Raymond Radiguet. Zijn lange postuur werd afgetopt door hoekige schouders – schrikdraad voor verlangende handen en wangen. Sproeten en moedervlekken overdekten hem met de grilligheid van de sterrenhemel, en zijn gezicht had iets grofs, dat wat we graag een goeie kop noemen. Een kop die zich direct in je geheugen etst.

Het was iets in de energie die hij uitstraalde. Alsof hij ooit had besloten dat hij een succes zou worden, en alsof dat zo gemakkelijk was als het klinkt. Pinnen. Ja zeggen.

Hij had niet zoals de rest van de mensheid een nasale stem in het achterhoofd die zeurde dat iets niet mogelijk was, of dat hij tevreden zou kunnen zijn met wat hij had, dat het goed genoeg was – hij ging altijd door met beter in iets worden, tot er niemand meer was die hem overtrof, of, aangezien je in de muziekwereld niet kunt meten op welke positie in de ranglijst je staat, tot hij de moed verloor. Hij zei niet moed, hij zei: fascinatie.

Hij is een winnaar, riep iedereen. Dat was het eerste wat ze over hem hadden gehoord, en iedereen papegaaide iedereen. We willen allemaal winnaars om ons heen. We zijn ze zelf, we zijn een wereld vol winnaars, want de verliezers zitten thuis waar we ze niet kunnen zien.

Hij schreef een tijdje columns over seks voor een tijdschrift voor hoogbegaafden (onder de nom de plume Karel Kanon), waardoor hij tijdelijk cultfiguur van de breinniche was. Hij was jeugdkampioen golf voor een of andere provincie. Hij had een speechcompetitie gewonnen. En zo'n beetje elke sloganwedstrijd, waarmee hij een schuur vol spullen had verzameld: een roze Vespa, een stofzuiger met een smiley erop, kilo's teddyberen.

Tegenwoordig denk ik wel eens: meer nog dan een talent

voor winnen had hij een talent voor het ontdekken van nieuwe wedstrijden. Hij bleef nooit lang op het topje van de berg balanceren, waar hij 360 graden kon rondkijken, het ging hem niet om het uitzicht. De enige beweging waar hij van hield was omhoog. Achter elke top ligt een nieuwe, en daar zoefde hij weer verder. De afdaling was louter om snelheid te bereiken.

Toen ik hem ontmoette, bestormde hij de helling met zijn viool. Ik zag hem niet aankomen. Je moet altijd uitkijken voor hardrijders, een baan naar rechts opschuiven, maar iemand die op lichtsnelheid op je af komt rijden, knalt onvermijdelijk op je in.

Zo had ik dat vroeger gezegd. Mijn interne Igor verbetert: niets is onvermijdelijk.

Ze zeiden dat hij een uitzonderlijke combinatie was van een hoogbegaafde moeder en een kunstzinnige vader, dat het daaraan lag. Dat hij zo'n gelukkige jeugd had gehad dat hij datgene waar wij allemaal naar streven in het leven, geluk, al lang geleden bereikt had, waardoor hij door dat verlangen niet meer werd afgeleid. Misschien was geluk gewoon niet genoeg.

We wisten weinig over zijn verleden. De informatie die er was had een apocriefe aantrekkingskracht die niet aan mij besteed was. Het paste een man als Igor wel om daar schimmig over te zijn. Verledens, ook de meest absurde, maken iemand teleurstellend generiek.

Ik heb er trouwens van geleerd en zal zoveel mogelijk mijn mond houden over mijn eigen Hollandse autoluwe middenklassenjeugd vol knotwilgen, glazen melk en Palmolive-shampoo.

Hij groeide beschermd op in een klein dorp in Overijssel, na vroege jaren in Amsterdam. Daar kreeg hij hoogwaardig

thuisonderwijs van zijn moeder (hij werd op school natuurlijk meteen gepest), pianoles en tekenles van zijn vader. Op zijn zestiende kreeg hij van de nieuwe dorpspredikant als liturgisch lokkertje een viool in handen; binnen drie jaar speelde hij niet in de kerk, maar op het conservatorium.

Religie heeft hem nooit gegrepen. Waar een kind als ik met de kinderbijbel opgroeide, zei Igor elke avond voor het slapen een paar verzen uit Dante op, eerst in vertaling, later in het Italiaans. En nog altijd zou hij een dundrukeditie met knispende bladzijden in zijn broekzak dragen, om er op momenten die daarom vroegen ontroerend uit voor te dragen (het winnen van die speechprijs zal hij hieraan te danken hebben). Niemand vond dat pretentius, gek genoeg. Het was een van zijn eigenaardigheden, juist iets wat hem – in de woorden van het Gerucht, uit monden die dat krachteloze woord nog niet zat waren – *authenticiteit* verleende. Als het echt is, dan mag je zwaar op de hand zijn. Als je er niets aan kunt doen.

Het viel te verwachten dat het gezin, met zijn liefde voor kwaliteit en excellentie in plaats van zuinigheid en pragmatiek, de boeken en muziek in plaats van de tv, de onzinnig en uitzinnig mooie stoffen die het drietal droeg, op het platteland nogal wat weerstand ondervond. Vriendjes had de jongen niet. Hij kon zich volledig terugtrekken in zijn eigen wereld, de grens tussen imaginair en reëel hoefde niet te worden gerespecteerd.

Toen hij na een groot bord *mousse au chocolat* aankondigde dat hij op aanbeveling van zijn alcoholistische maar capabele viooldocent naar de hoofdstad ging verhuizen, reageerden zijn ouders geschokt. De hele straat was er getuige van hoe pa en ma Goldschmeding hun zoon smeekten toch te blijven, op eens te vrekkelig om hun bezit met de wereld te delen. Maar Igor had zich in zijn hoofd allang losgemaakt. Onaangedaan

weerstond hij hun gejammer, wat het misschien alleen maar erger maakte. Uiteindelijk beloofden ze hem een maandelijkse bijdrage om een royaal leven van te leiden in Amsterdam – een laatste liefdesoffer. Moeder omhelsde hem stevig, waarna zijn vader hem met een auto vol klassieke leren koffers naar de stad reed. Niemand, in mijn kringen althans, heeft hen ooit gezien. Volgens sommigen was hij een wees.

Wat er met hem in de hoofdstad gebeurde, laat zich raden. Zijn huis werd een soort Jagtlust. Interessante mensen plakten zich, typisch voor deze diersoort, aan hem vast als die slijmhandjes waar kinderen in de jaren negentig mee speelden. Er zat altijd wel een schrijver in een fauteuil te roken terwijl hij dode bladeren uit een plantje trok. Regelmatig kwamen internationaal geprezen dirigenten bij hem langs als ze in de stad waren voor een concert. Ze namen met hem de partituur door, dronken een Brunello, en hoorden hem uit over zijn eigenzinnige visie op de muziek. Hilary Hahn kende hij ook persoonlijk. Het schijnt dat hij haar van haar podiumvrees af heeft geholpen, maar wat hij haar had verteld kon niemand zeggen, ze zweeg erover in interviews.

Volgens sommigen was hij ook The Galorist, de legendarische anonieme straatstijlfotograaf, omdat hij zelf wel erg vaak werd geportretteerd. Aan zijn kleding te zien had hij zeker oog voor stijl, en hij bezat ten minste een paar dure full-frame-camera's. Hij had ook eens volledig naakt in een experimenteel theaterstuk gespeeld. Zijn tekstbehandeling werd opvallend genoemd.

Wat hij tegenwoordig aan het doen is weten we allemaal, maar toen vroeg ik me wel eens af waarom hij zo lang aan de viool was blijven hangen. Wat hield hem in ons slecht betaalde, door de wereld allang vergeten vak, terwijl hij voortdurend slangenhuiden aflegde met de regelmaat waarop ik nieuwe ha-

ren op mijn strijkstok liet zetten? Heb ik hem nooit gevraagd trouwens, ik wilde hem niet op ideeën brengen. Ik bestudeerde hem liever met de afstand van een wetenschapper.

Natuurlijk kende ik ook het cynische gelach om al dit vertoon, de negentiende-eeuwse romantiek, deze Thomas Mann-achtige figuur, de dandytrekjes, het kaarslicht, de haast erotische aanbidding in muzikale kringen, de camp. Maar de critici waren voorzichtig. Wie een held bekritiseert, laat zichzelf kennen.

De feesten bij hem thuis in zijn loft waren mijn favoriete verhalen, die ik alleen uit de tweede en derde hand kon verkrijgen. Wie erbij was geweest gedroeg zich daarna anders. Igor bereidde altijd de meest exquisite gerechten: nachtegaaltongetjes, kwartelconsommé, scheermessenschuim en zelf opgedoken abalones. Soms haalde hij zijn viool tevoorschijn en gaf feilloze imitaties van andere violisten, tot hilariteit van zijn gezelschap, dat bonkte op de muren en de vloeren. Of hij zette een brandende kaars op een uitstekende baksteen in de muur en liet zijn dronken gasten met een windbuks de vlam uitschieten. Elk jaar moest het gat worden dichtgemetseld. Nu en dan nodigde hij een filosoof uit, dat waren altijd Duitsers, die de hele avond mochten vertellen over hun kentheoretische inzichten aan de hand van de boeken van Philip K. Dick. Dat waren de minst populaire avonden. Er was ook een keer een goochelaar die een struisvogel liet verdwijnen.

Toen ik aan een collega uit het orkest vroeg hoe het feestje bij Igor was geweest, zei de man alleen: 'Een eindeloze verstrengeling van lichamen.'